

УДК 130.2:821.09(519)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.3>**Ю. Д. КРЮКОВА***кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей,**Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна**Електронна пошта: krjukowajuli@gmail.com**<https://orcid.org/0000-0002-7769-3402>***ПО ТУ СТОРОНУ Я: РОЗПАД ЧИ СТАНОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТНОСТІ
(НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ ХАН КАНГ «ВЕГЕТАРІАНКА»)**

У статті зроблено спробу міждисциплінарного осмислення екзистенційного питання суб'єктності у творі нобелівської лауреатки, південнокорейської письменниці Хан Канг. Проблематика, порушена в романі, виходить далеко за межі психології окремої особистості й екстраполюється на саму можливість *бути* суб'єктом у сучасному суспільстві. Текст «*Вегетаріанки*» – це справжній палімпсест сенсів та значень, що акумулює в собі феміністичну проблематику, афективну теорію, критику владних механізмів, які конструюють людську ідентичність, постгуманістичні ідеї, феноменологію тілесності тощо. Окреслена текстова багатовекторність та поліаспектність дали можливість розгорнути таке інтерпретаційне поле, яке охопило підходи літературознавчого і філософського характеру. Досліджено історію поступового руйнування соціально сконструйованої особистості і шлях радикального пошуку суб'єктності далеко за межами нормативних патернів людського існування. У статті актуалізовано проблему конфігурації соціальних сил, зокрема ролі мови, соціальних практик і нормативних структур у конструванні особистості, а також чинників і впливів, що спричиняють внутрішню дестабілізацію, перенасичення та колапс суб'єктності.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що розвідка деконструє традиційні усталені концептуалізації того, хто ж такий суб'єкт і уможливує його осмислення не лише в соціальній проєкції, але й як певного межового процесу, не вкладеного в жодну суспільну парадигму *норма-відхилення*. У зв'язку з цим виникла потреба в описі суб'єкта, для якого ідентифікаційна невизначеність стає підґрунтям формування альтернативних форматів існування та самореалізації.

Наукова новизна дослідження полягає в репрезентації оптики *подвійної онтології*, крізь призму якої суб'єкт розглянуто як соціально-дисциплінарний продукт і як відкрита множинність, що не зводиться до жодних фіксованих норм та ролей. **Новаторським** стало звернення до ідей квантової теорії, що формує надзвичайно продуктивну метафоричну рамку, яка масштабує підхід до осмислення суб'єкта від стабільної одиниці до системи потенційностей, які згортаються під впливом спостереження і зовнішнього середовища. На основі заявлених ідей зроблено припущення про те, що суб'єкт може одночасно існувати як хвиля і частинка. Обґрунтовано думку, що власне соціум і є тим тумблером-перемикачем між цими режимами й механізмом постійного вимірювання, що й формує соціальний профіль індивіда.

Мета статті – осмислення суб'єкта як множинної, динамічної, принципово неловимої конструкції крізь призму соціально-критичної, екзистенційної постмодерної, апофатичної, квантової перспектив, що уможливує інтерпретаційну поліфонію поглядів на трансформації героїні.

Методологічний аспект розвідки має міждисциплінарний характер, що поєднує в собі постструктуралістський аналіз, екзистенційну філософію, а також метафорику квантової фізики й понять *квантового поля*, *суперпозиції*, *хвильової інтерференції*, *корпускулярно-хвильового дуалізму* тощо.

На основі результатів дослідження **можна зробити висновки**, що суб'єкт у романі «Вегетаріанка» є складною багатовимірною формацією, у якій відсутня стабільна сутність чи статус. Героїня постає ефектом постійного переходу між станами, де відбувається невинна боротьба внутрішнього досвіду та зовнішніх механізмів нормалізації. Образ Джінг-Хай порушує фундаментальне питання сьогодення: чи можна лишатися суб'єктом у реальності, де тіло, ідентичність, бажання постійно перебувають під контролем соціальних інституцій.

Ключові слова: суб'єкт, норма, патологія, межова ситуація, соціум.

Поставлення проблеми. Питання щодо того, *хто* чи *що* таке суб'єкт, як він виникає, хто і що його формує, наскільки це стабільна конструкція, *хто/що* говорить, *хто/що* мислить, *хто/що* переживає, *хто/що* діє та інше ставить собі гуманітарна думка впродовж усієї історії існування. З одного боку, ці питання

здаються фундаментальними та самоочевидними, а з іншого – настільки суперечливими, що навряд чи зможуть будь-коли вийти за межі статусу *анорії* й отримати однозначні відповіді. Історія філософії пропонує чимало моделей, які все ж таки намагаються дати відповіді на ці *вічні* питання. У своїх пошуках вони

рухаються від картезіанського *cogito* як незаперечної точки свідомості до трансцендентального суб'єкта Е. Канта [Кант 2000], діалектичного становлення суб'єкта у Г. Гегеля [Гегель 2004], психоаналітичного розщеплення я у З. Фрейда [Freud 1961] і Ж. Лакана [Lacan 1978], соціально-конструктивістських підходів М. Фуко [Foucault 1977] та П. Бурдьє [Bourdieu 1984], методу деконструкції Ж. Дерріда [Derrida 1978] тощо. Навіть сьогодні цей процес ідентифікації не зупиняється, а триває й надалі. Щоправда, усупереч цим численним спробам *піймати*, суб'єкт щоразу вислизає, те що ніби здається очевидним, раптом виявляється ефектом, процесом, конструкцією, а іноді й зовсім ілюзією, що генерується на перетині мови, тіла, пам'яті та соціальних структур. Це поняття, визначене тривалим періодом становлення, яке змінювалось відповідно до того, як розвивалась людська думка як така. У класичній філософії суб'єкт визначають як основу. Французький філософ та математик Р. Декарт [Descartes 1996] формулює це максимально чітко через свою славнозвісну тезу *cogito ergo sum*, яка власне й дає поштовх до народження суб'єкта. Він на століття стає тим, кого не можна заперечити, бо сам акт сумніву вже передбачає того, хто сумнівається. Тут я стає точкою незаперечної присутності. Однак згодом родоначальник німецької класичної філософії Е. Кант ставить цю очевидність під сумнів і говорить не про емпіричне, а про трансцендентальне я як про структуру, яка організовує сприйняття через *ап'юріорні* форми чуттєвості. У його теорії суб'єкт не даний, а функціонує як система умов, що робить досвід можливим [Кант 2000]. Далі ця лінія лише нашаровується та ускладнюється. Так, у працях одного з найвідоміших філософів Г. Гегеля суб'єкт отримує історичний вимір й розгортає себе через діалектику, проходить запереченням, відчуженням, поверненням до себе [Гегель 2004]. Як бачимо, свою статичну природу він змінює на динамічну, де з цієї сутності поступово видозмінюється в акт становлення, оскільки конструюється не лише під час саморефлексії, а й у напрузі між собою та іншим. Власне звідси й починається процес *дезінтеграції*, тобто поступової фрагментації суб'єкта як такого. Видатний австрійський психолог, психіатр, батько психоаналізу З. Фрейд

підриває його *раціоцентричність* тим, що вводить підсвідоме й те, що вважалось очевидним, виявляється лише поверхнею, яка приховує сили, непідконтрольні свідомості. Я стає конструкцією, сформованою як результат компромісу між бажаннями, потягом, заборонаю, інстинктом тощо [Freud 1961]. Послідовник та учень З. Фрейда Ж. Лакан ще глибше радикалізує, коли стверджує, що суб'єкт є ефектом мови в мережі означників, які завжди вже йому передують [Lacan 1978]. У Ж. Лакана суб'єкт із центру перетворюється на розрив, нестачу. Французький постмодерніст М. Фуко відкриває ще один вимір, у якому суб'єкт стає продуктом влади й знання й формується через дисциплінарні практики, норми, інституції: «*Discipline 'makes' individuals; it is the specific technique of a power that regards individuals both as objects and as instruments of its exercise*» [Foucault 1977 :170]. Бачимо, що те, що ми вважаємо собою, є результатом історичних процесів, які визначають, як потрібно думати, відчувати, діяти. Французький соціолог П. Бурдьє доповнює цю картину ще соціальним виміром, коли говорить про *habitus* – систему внутрішніх схем, які формують наше сприйняття і поведінку: «*The habitus is a system of durable, transposable dispositions, structured structures predisposed to function as structuring structures*» [Bourdieu 1990 : 53]. З цього моменту суб'єкт вже не просто живе у світі, а світ живе в ньому, у його жестах, діях, реакціях. І зрештою, відомий теоретик методу деконструкції Ж. Дерріда взагалі підважує саму можливість його стабільності. На думку дослідника, якщо мова є нескінченною грою відмінностей, а значення завжди відкладається (*différance*), то й суб'єкт як центр значення теж розпадається. Немає фінального я – є лише сліди (*trace*), відсилання, тексти: «*Différance is what makes the movement of signification possible only if each element... is related to something other than itself*» [Derrida 1982 : 13].

Тож навряд чи можна дати відповідь на запитання, що саме конструює суб'єкт, оскільки його природа множинна й зумовлена мовою, владою, культурою, тілом, історією, несвідомим тощо. Це своєрідний вузол, у якому всі ці сили перетинаються в де все ще залишається місце для певної *післясуб'єктної* перспективи, межової форми *буття*, тілесно-афективної інтенсивності

до/позасуб'єктного рівня. Такий погляд відкриває нове фундаментальне питання, а чи існує суб'єкт взагалі. У цьому контексті особливої ваги набувають тексти, які не просто репрезентують суб'єкта, а демонструють його межову нестабільність, неможливість бути остаточно визначеним у межах жодної теоретичної парадигми. Роман південнокорейської авторки Хан Канг «*Вегетаріанка*» [Хан Канг 2007] – це саме такий текст, оскільки він не пропонує єдиного пояснення, а навпаки розгортає поле множинних, часто взаємовиключних інтерпретацій, у межах яких суб'єкт постає точкою розриву між різними режимами осмислення.

Актуальність розвідки зумовлена тим, що вона демонструє глибинні зрушення в способах мислення та сприйняття того, хто ж такий суб'єкт. Саме текст Хан Канг «*Вегетаріанка*» руйнує звичні уявлення щодо цього питання тим, що поведінка головної героїні не вкладається в жодну звичну парадигму *норма-відхилення*. Вона перебуває в зоні межової невизначеності, де будь-яка спроба однозначного тлумачення буде лише редуцією. Саме це і становить головний аналітичний виклик: яким чином описати суб'єкт, який водночас вислизає з-під влади соціальних норм і набуває альтернативної форми існування. Постає необхідність осмислення та імплементації інших аналітичних підходів, які допоможуть із вирішенням цього питання. Запропоноване дослідження виходить із припущення, що суб'єкт Джінг-Хай не може бути адекватно описаний у межах єдиної концептуальної рамки, тому запропоновано поліаспектний аналіз суб'єкта, що передбачає співіснування множинних поглядів у режимі напруженого діалогу.

Концептуально-теоретичне підґрунтя дослідження опирається на три ключові логіки: *екзистенційну* (як можливість виходу за межі об'єктивації), *деконструктивну* (як виявлення нестабільності будь-якого суб'єкта) та *апофатичну* (як радикальне заперечення всіх форм визначеності). Така ідея одночасної присутності різних теоретичних перспектив дає змогу нам не звести трансформацію Джінг-Хай до жодної із них, а показати напружену взаємодію, що відкриває можливості якісно нових прочитань та усвідомлень того, як структурується суб'єкт. Екзистенційна складова представлена працями

німецького філософа, психіатра К. Ясперса [Jaspers 1970] та його концепцією *межових ситуацій*, у яких руйнуються звичні форми існування, і відкривається можливість *екзистенції* як автентичного способу *буття*. З цього погляду трансформація героїні може бути інтерпретована як радикальний розрив із рівнем буденного функціонування. Залучення постмодерних підходів у межах деконструктивної логіки, таких як метод деконструкції Ж. Дерріди [Derrida 1982], психоаналітична теорія Ж. Лакана [Lacan 1978], концептуальні ідеї Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі [Deleuze; Guattari 1987], остаточно підважують можливість єдиного прочитання. Погляд на текст крізь призму критики норм і дисциплінарних практик у працях М. Фуко [Foucault 1977] та П. Бурдьє [Bourdieu, 1984] дає змогу збагнути суб'єкт як результат соціального конструювання і водночас як об'єкт символічного насилля. З цієї перспективи поведінка Джінг-Хай позиціонується як відхилення від нормалізованого порядку, що тригерить механізми контролю й примусу.

Вимір апофатичної, недуалістичної традиції радикально підривають саме поняття *я*, що в буддизмі визначається як *анатта* (відсутність постійного *я*). Те, що ми називаємо суб'єктом, є лише потоком процесів, відчуттів, думок, імпульсів. Не існує жодного ядра, яке б їх об'єднувало. У цьому контексті цікаве звернення до ідей видатного індійського філософа, духовного вчителя, письменника ХХ ст. Дж. Крішнамурті [Krishnamurti 1969], а також праць славетного індійського гуру та вчителя *Адвайта-веданти* Н. Махараджа [Maharaj 1985] та інших, які радикалізують окреслену проблему суб'єкта, переводячи її в площину безпосереднього досвіду, ставлячи питання про можливість звільнення від самого механізму психологічного знання як основи *я*. Питання, чи *можна існувати поза я*, чи *можливе життя, у якому я більше не є центром*, стають ключовими. З одного боку, це здається неможливим, бо вся наша мова і свідомість побудовані навколо *я*. Навіть коли ми намагаємося його заперечити, ми робимо це з позиції *я*. З іншого боку, є досвід, який свідчить про інше: стан глибокої концентрації, творчого потоку, медитації – усе це моменти, коли зникає відчуття відокремленості суб'єкта, розділення на *я* і світ.

Наступає момент розчинення меж. У цих межових станах не виникає нового суб'єкта, а зникає будь-яка потреба в ньому.

Однак, можливо, справа зовсім не в тому, щоб остаточно позбутися *я*, і не в тому, щоб його утвердити, а щоб побачити його як процес, у якому *ми* є тим іншим. І лише така перспектива відкриває вимір *буття*, де питання *хто я* більше не потребує відповіді. Саме таке прочитання «*Вегетаріанки*» як моделі межового становлення суб'єктадесь між екзистенційним проривом, деконструктивним розпадом та апофатичною практикою стає інтелектуально привабливим у світлі *квантової теорії*. Проте важливо розуміти, що в нашій розвідці ця система поглядів не є моделлю психіки чи соціуму, а радше дає продуктивну метафоричну рамку, яка дозволяє інакше осмислити проблему суб'єкта: не як стабільної одиниці, а як системи потенційностей, що згортаються під впливом спостереження і структури середища. Це і складає **новизну дослідження**.

Методологічно дослідження базується на принципі поліфонії, що передбачає аналіз об'єкта через множинність взаємовиключних перспектив без їхнього остаточного синтезу. Такий підхід дає змогу не лише зберегти складність феномену суб'єктності, але й виявити межі кожної окремої теоретичної моделі. У цьому сенсі стаття носить міждисциплінарний характер і поєднує елементи філософського аналізу, наукового підходу, літературознавчої інтерпретації та культурологічного аспекту. Додатково пропонувано звернення до міждисциплінарної метафорики квантової фізики, зокрема до понять *квантового поля*, *суперпозиції*, *хвильової інтерференції*, *корпускулярно-хвильовий дуалізм*, *колапс хвильової функції* тощо.

Метою статті є осмислення суб'єкта як множинної, нестабільної, динамічної та принципово невловимої формації на матеріалі роману Хан Канг «*Вегетаріанка*» крізь призму поліфонічної моделі аналізу. Дослідження спрямоване на виявлення того, як саме різні теоретичні перспективи (соціально-критична, екзистенційна, літературознавча, постмодерна та апофатична) дають змогу по-різному інтерпретувати процес трансформацій героїні, не обмежуючись єдиною інтерпретаційною рамкою. Виконання поставленої мети передбачає

такі **завдання**: окреслити основні теоретичні підходи щодо поняття *суб'єкт* у гуманітарній царині; розмежувати традиційні та новітні підходи осмислення суб'єктності; імплементувати в дослідження ідеї квантової теорії; дослідити, як можна перевантажити суб'єктність нормами, соціальними ролями, дискурсами тощо; багатовекторно розкрити динаміку трансформації Джінг-Хай; показати, що колапс суб'єктності не є випадковим відхиленням, а внутрішньою проблемою сучасної людини.

Результати та дискусії. Сьогодні суб'єкт розуміють не як сутність, а як процес. Він не є сталим, а постійно переформатовується, розпадається, трансформується. У межах дослідження це поняття розглянуто не як сутність, а як серію становлень, послідовність переходів, зсувів, перетинів різних перспектив. Ці етапи є загальнолюдським явищем, однак вони не існують ізольовано та не є ієрархічно зумовленими, а відкриваються у конкретній ситуації, певному режимі *буття*, унікальній конфігурації досвіду тощо. Через це замість пошуку єдино правильної інтерпретації доцільно говорити про множинні стадії становлення, які лише консолідовано утворюють складну напружену систему. З літературознавчої перспективи текст «*Вегетаріанки*» власне й демонструє цю складність та неможливість вичерпної відповіді на питання *хто ж такий суб'єкт*. Чи не найкраще ця *умовність* проявляє себе на рівні наративної структури. Адже особливість роману полягає в тому, що Джінг-Хай фактично позбавлена власного голосу. Як не парадоксально, але її особистість та трансформації, що з нею відбуваються, подані крізь призму інших персонажів (чоловіка, швагра, сестри), що забирає в головної героїні право самій безпосередньо пояснювати себе й усе те, що з нею відбувається. Такий авторський хід чи не найкраще демонструє, як людина в сучасному суспільстві невпинно стає полем амбіцій для інших, проекцією родинних норм, культурних нашарувань, соціальних очікувань. У результаті Джінг-Хай постає не як цілісний суб'єкт, а як результат множинних поглядів, як точка перетину різних інтерпретацій, жодна з яких не об'єктивна. Якщо розгорнути цю ідею далі, то героїня справді не є персонажем у традиційному сенсі. Вона не має власного *звучання* (або має його мінімально),

не стимулює внутрішню рефлексію, не пояснює себе, не дає доступу до внутрішнього я, як це зазвичай відбувається в романі модерного типу. Джінг-Хай функціонує, як поверхня проєкції, а читач має змогу побачити, як саме конструюється те, що ми називаємо суб'єктом. Дізнатися, як виникає нормальність та патологія, чому людина опиняється в пастці *жити правильно*, як із часом норма починає апелювати не до зовнішнього примусу, а до внутрішнього переконання.

М. Фуко у своїх працях демонструє нам, як працює ця логіка на прикладі категорій *хвороби* та *патології*. На його думку, психіатрія, медицина, кримінологія – це не лише інструменти допомоги, а й класифікації, які визначають, хто є нормальним, а хто – аномалія: «*A whole set of regulating institutions – medicine, psychiatry, education – function to define and enforce what is normal*» [Foucault 1977 : 184]. У цьому сенсі діагноз стає актом влади: він не просто описує стан, а вписує людину в певний дискурс, позбавляючи її можливості бути почутою поза ним. Однак, за переконанням дослідника, тут виникає певний парадокс, бо невпинна людська жага до генерування все нових норм і правил відкриває розрив між ідеалом та можливістю його реалізації. Ілюзорна *крайність* постає недосяжною, оскільки неможливо бути абсолютно екологічним у системі, побудованій на індустріальному виробництві, де кожен товар включений у глобальний ланцюг експлуатації. І саме в цей момент норма перетворюється на джерело постійної провини. Людина починає жити в режимі нескінченного недовиконання. Вона завжди недостатньо усвідомлена, правильна, суспільно зручна. І в цьому сенсі нові етичні стандарти не звільняють – вони інтеріоризуються, створюючи ефект *паноптикуму*: «*The Panopticon is a machine for dissociating the see/being seen dyad: in the peripheric ring, one is totally seen, without ever seeing; in the central tower, one sees everything without..*» [Foucault 1977 : 202].

Однак на певному життєвому етапі через цю надмірну соціальну заангажованість, травматичний досвід, *скелети* з минулого людина неодмінно намагатиметься вийти з цієї логіки *буття*, звільнитись, радикально відмовитись від усталених правил. І саме в цей момент суспільство демонструє свою нездатність,

інтегрувати *інше* й активує механізми *патологізації*. Те, що не піддається нормалізації, оголошується хворобою, радикальне стає симптомом, відмова трактується як розлад. І це не випадковість, а структурна необхідність, бо система повинна мати спосіб нейтралізувати, дискредитувати, виключити те, що її підриває із середини. Щоправда настає момент, коли людина, зіштовхнувшись із неможливістю жити далі в заданих рамках, або повертається назад до *нормальності*, або намагається перейти в зовсім інший режим *буття*, так званий вимір *екзистенції*, де немає готових відповідей і гарантій, але є можливість змін онтологічного рівня. Виклики такого масштабу ніколи не є комфортними, бо пов'язані з розривом, болем, втратою звичних орієнтирів, тому здебільшого інтерпретуються як системний збій. Однак часто те, що є особистісним *проривом* на якісно новий рівень існування, одночасно здається кінцем звичного життя. Саме в такій перспективі маркери *хвороба, патологія, розлад* виконують подвійну функцію: вони дійсно можуть позначати стани, що потребують допомоги, але й можуть ставати інструментом виключення, виходу із системи.

В екзистенційній філософії, зокрема в працях німецького психіатра, філософа К. Ясперса, розглянуто такі стани, як *межові ситуації*. Науковець пояснює це тим, що соціальні структури – це лише поверхневий рівень, оскільки справжня *екзистенція* відкривається лише через *поза межові ситуації* (страждання, смерть, провини, травми минулого, внутрішні конфлікти тощо). Саме в цих ситуаціях, на думку мислителя, руйнуються всі звичні опори, і людина постає перед можливістю стати собою – не як функція, а як свобода. Це означає, що для К. Ясперса існує певний *горизонт істини*, який не редукується до соціальних чи мовних конструкцій. Екзистенція в його уявленні не є чимось вигаданим, вона є тим, що проривається крізь повсякденність. І хоча цей феномен не може бути об'єктивно описаним, проте він має певний онтологічний статус присутності [Jaspers, 1970].

У нашій розвідці ми не зупинилися на ясперівському трактуванні екзистенції як стабільної автентичності, а занурилися далі в процес безперервного становлення, що визначає одну

з ключових ідей «*Вегетаріанки*», де Джінг-Хай проявляє себе не як статична ідентичність, а як відкритий динамічний процес, що нагадує дельозівське *becoming* як становлення без кінцевої точки. У такій перспективі *екзистенція* перестає бути вищим рівнем ієрархії і стає рухом, який постійно підриває будь-які фіксації. Образ Джінг-Хай у суто ясперсівській оптиці – це шлях героїні до *екзистенції* через радикальний розрив із соціальними нормами, тоді як у постмодерній проєкції вона уособлює рух, що перестає виглядати як вихід до якихось ієрархічно привілейованих станів й набуває амбівалентності: визволення і розпаду водночас. З огляду на це, героїня не є хворою, ні метафізично просвітленою, а стає фігурою, яка виявляє нестабільність самих категорій, через які ми намагаємося її зрозуміти. Її відмова від м'яса, від мови, від соціальних ролей органічно прочитується через призму *лінії втечі*, які у своїй праці «*Тисяча Плато*» описують Ж. Дельоз і Ф. Гваттарі [Deleuze; Guattari 1987]. Під *лінією втечі* автори розуміють рухи, які розривають усталені структури й відкривають нові можливості буття: «*On a line of flight, one is always in the process of escaping*» [204]. Щоправда ці *шляхи* завжди ризиковані, бо не гарантують гармонії чи стабільності і можуть вести до розпаду, втрати ідентичності, а також станів, які ззовні виглядають як колапс і божевілля. Принципово важливим є й те, що *becoming* – це не послідовні стадії розвитку і не еволюційна шкала, а множинні вектори *детериторіалізації* (вихід за межі фіксованих структур) / *ретериторіалізація* (нове закріплення, нова форма порядку), які можуть перетинатися, накладатися і взаємно підривати один одного: «*Deterritorialization and reterritorialization are relative, always in process*» [10]. Коли ми говоримо про етапи трансформації Джінг-Хай, це слід розуміти не як лінійну прогресію, а як послідовне загострення *лінії втечі*, які виводять її з різних рівнів суб'єктної фіксації. Героїню можна прочитати як образ, що поступово розгортає кілька типів *становлення*, кожен із яких відповідає певному рівню руйнування суб'єктності: «*Becoming produces nothing other than itself*» [238]. На нашу думку, у концептосфері праць Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі саме *лінія ставання рослиною* є найбільш співзвучною

з ключовим мотивом твору Хан Канг, де Джінг-Хай попри все прагне стати деревом. У них *ставання-рослиною* представлено як одну з форм радикальної *детериторіалізації*, бо рослина існує не як індивідуалізований суб'єкт, а як розподілена, а-центрована форма життя, що не має чіткої межі між собою і середовищем. У випадку Джінг-Хай це проявлено як прагнення відмовитися від споживання, руху, активності, усіх характеристик, які визначають людину як суб'єкта. Вона хоче стати чимось, що просто є, без наміру, без волі, без я. Однак і це не фінальна точка *становлень*, бо є інші. Так, *ставання-невизначеністю* можна зіставити з ідеєю *нульового стану*, моменту *досуб'єктності*, у якому відбувається не просто вихід за межі, а цілковита деконструкція суб'єкта як соціальної формації. *Ставання* як таке не припиняється взагалі, бо воно передбачає постійну динаміку, рух, численні трансформації. Можемо підсумувати, що на прикладі головної героїні, спостерігаємо певний межовий прояв *лінії втечі*, яка не веде до нової території, а розчиняється в чистій *детериторіалізації*, де процес *ретериторіалізації* так і не настає: «*There is no deterritorialization without a reterritorialization*» [Foucault 1977 : 508]. Такі стани є потенційно небезпечними, про що зазначає сам Ж. Дельоз, стверджуючи, що *лінія втечі* може бути як творчою, так і руйнівною, може вести до нових форм життя і водночас призводити до саморуйнування. І саме в цій точці фігура Джінг-Хай стає максимально складною, оскільки не просто втілює дельозіанське *становлення*, а доводить його до межі, де постає запитання: чи можливе становлення без повернення, чи може суб'єкт повністю вийти з усіх структур і залишитися в цьому стані. Дати однозначну відповідь, що саме знаходиться *по ту сторону я*, неможливо.

Цікавим поглядом на цю вічну дилему може стати призма квантової теорії, чії ідеї – не модель психіки чи соціуму, а радше неординарна метафорична рамка, яка дає змогу ще по-іншому осмислити проблему суб'єкта й разом не звузити інтерпретаційну оптику, а максимально її розширити. Масштабувати поняття становлення суб'єкта від стабільної одиниці до системи потенційностей, що *колапсують* у певний стан під впливом спостереження

і структури середовища. Джінг-Хай у сітці квантової перспективи постає фігурою, яка не лише радикально підриває процес колапсу, але й демонструє, що стан невизначеності не може бути стабільно утриманий як форма суб'єктного існування, оскільки немає фіксованої, самотоїсної основи, як у класичних уявленнях про *буття*. Якщо традиційне мислення рухається в парадигмі, у якій світ постає в певній вимірності, оскільки є час, простір, об'єкти й нагадує метафізичне *буття*, що не залежить від окремих процесів, то квантова теорія радикально підважує цю ідею, бо тут навіть найглибший рівень є процесуальним та нестабільним. Тобто те, що можна було б назвати тлом, не є фіксованою основою, а постійною грою можливостей. Генерується певний нульовий стан, де нуль не мислиться як абсолютне ніщо чи прихована повнота (як у східних практиках), а як нестабільна потенційність й постійна можливість переходу.

Якщо говорити про теоретичні засади квантової фізики, то, мабуть, однією з базових гіпотез є те, що частинка не має фіксованого стану до моменту вимірювання. Вона існує як *суперпозиція* можливостей і хвиля ймовірностей і лише акт спостереження призводить до хвильового колапсу і перетворення в частинку з визначеними параметрами. Тобто електрон одночасно може бути хвилею і частинкою: «...every moving particle is associated with a wave» [Broglie 1925: 13]. Окреслена оптика перенесена в гуманітарний контекст і дає змогу уявити суб'єкта не як щось задане, а як поле можливих ідентичностей, афектів, форм існування, які потенційно співіснують. Однак реальність організована так, що людина не може залишатися в стані постійної множинності, бо механізми соціуму організовані в такий спосіб, що суб'єкт – це завжди хтось, якась конкретна роль і функція. Суспільство з його нормами постає тим тригером хвильового колапсу. Воно є спостерігачем, вимірювальним приладом, який редукує творчий потенціал можливостей до реакційних норм існування і безперервно змушує суб'єкта обирати якийсь зі станів, бути визначеним та *нормальним*. Через це хвильова природа суб'єктності постійно зазнає колапсу в частинку, конкретну, впізнану і соціально керовану форму, бо суспільство не може взаємодіяти зі станом хвильової *досуб'єктності* /

позасуб'єктності й тому вимагає ідентифікації, передбачуваності, *гри за правилами*. Зважаючи на це, будь-яка спроба залишитися в стані множинності неминуче зіштовхнеться з тиском нормалізації. Щоправда згорання множинності в локацію суб'єкт – це не лише про обмеження, але й нові умови існування, бо без колапсу індивід не міг би себе реалізовувати у світі. Через це стан частинки – не лише втрата потенційності, а й набуття форми, що робить життя можливим. Ці два режими взаємозалежні, бо є те, що створює хвильовий колапс, але є й те, що в цей стан знову повертає. Важливо розуміти, що суб'єкт формується через постійні колапси потенційності в соціальні форми, однак у межових ситуаціях цей розпад порушується й призводить до дестабілізації суб'єктності, відкриваючи простір для *ретериторіалізації*. Активовано процес переходу через зону невизначеності, де старі структури втрачають силу, а нові ще не стабілізовані. Однак це надзвичайно складний процес, у якому немає гарантій: щось руйнується, щось зберігається, щось переосмислюється, а щось взагалі не повертається. Однак фактом лишається те, що кризові стани не стільки повертають суб'єкта до нульової потенційності, скільки зумовлюють розрив структури, що й стає умовою трансформацій та внутрішнього росту. Відбувається тимчасова втрата форми, яка відкриває можливість нових реалізацій, але ніхто не знає, якою може бути ціна. Тож життя людини – це безперервна гра реконфігурацій із *хвилі* та *частинки*, де межова ситуація – тумблер регуляції цих процесів. Іншими словами, індивід постійно існує у хвильовому полі можливостей, яке не може лишатися незмінним, і тому щоразу колапсує в соціально зумовлений суб'єкт. Саме межові ситуації на певному етапі життя, коли вони сягають своїх пікових проявів, послаблюють ці соціальні фіксації, відкриваючи цим простір для стабілізації та *перезбирання* особистості, однак вже за якісно нових світоглядних налаштувань.

Якщо спроектувати цю ідею на історію із Джінг-Хай, то можемо побачити жорстку радикалізацію цього процесу, який представлений *подвійною онтологією* суб'єкта, де його визначено одночасно як поле потенційності і як хвильовий колапс у соціальні форми. Коли героїня стає перенасиченою ролями, нормами,

інтерпретаціями, то як *частинка* вона більше не може утримувати свою цілісність і починає процес розпаду в бік хвильового стану. Вона репрезентує певну альтернативну форму суб'єктності, що існує як фундаментальна напруга між потенційністю й фіксацією, як розрив, поступове зникнення з поля соціальної взаємодії.

Тож героїня роману Хан Канг «*Вегетаріанка*» не безпідставно вважається одним із найскладніших та найсуперечливіших жіночих образів у літературі. Його ключова складність у тому, що він фактично не піддається конвенційному літературному опису. Джінг-Хай не є героїнею в класичному розумінні слова. У її сюжетній лінії немає чітко окресленої мети, звичного шляху особистісного розвитку, боротьби за соціальне домінування, навіть відсутній власний голос. Як не парадоксально, але саме цей набір якостей і тотальна *нестача* роблять її суб'єктність настільки амбівалентною й водночас найпотужнішим образом роману. Джінг-Хай проявляє себе не так діями чи вербально, як своїм поступовим виходом за межі соціальної реальності. Завдяки цьому вона стає втіленням радикального заперечення, відмови від нормативної жіночності, соціальних ролей, тілесності, самої форми людського існування.

Поетика роману сконструйована так, що Джінг-Хай постає винятково як проекція інших, своєрідне дзеркало, у якому відображені якості тих, хто в нього дивиться. Такий художній прийом максимально підсвічує героїню з найрізноманітніших світоглядних ракурсів: для чоловіка вона – незручна дружина, для швагра – мистецький об'єкт, для сестри та, яку вона водночас любить і не розуміє. Через це читач цілковито позбавлений доступу до достовірної інформації про Джінг-Хай, що неминуче стимулює його на власні інтерпретації, які так чи інакше опиратимуться на досвід особистої суб'єктності. На початку роману Хан Канг подає Джінг-Хай як максимально пересічну людину, навіть наголошує на тому, що саме звичайність і стала причиною, яка свого часу спонукала її чоловіка до одруження з нею. Авторка свідомо позбавляє її будь-якої ексклюзивності, вона не красуня і не бунтарка, не інтелектуалка чи харизматична особистість, а втілення соціальної непомітності, пригнічена тиском норми й дисципліни. У класичному сюжеті це

той образ, який зазвичай існує на периферії перипетій, однак у тексті Хан Канг – це осердя художнього світу, що власне й підриває критерії того, що саме класифікувати як героя літературного твору.

Своєрідний колапс, що поступово розгортається на сторінках твору й трансформує героїню, настає після серії кошмарів. Сни стають реалізацією її внутрішнього світу й голосу. Саме вони відіграють ключову функцію в структурі роману й дають доступ до витісненого світу героїні. Нічні марення сповнені крові, насильства, смерті, сцен поїдання м'яса й так сильно впливають на психіку Джінг-Хай, що вона перестає вживати все тваринне. Науково важлива особливість твору та, що вегетаріанство не є побутовою деталлю чи складовою соціальної критики, а має глибинне символічне значення. Акт відмови запускає процес розпаду суб'єктності, бунт проти світу насильства, вихід за межі соціального в режим *хвильової* екзистенції. І якщо трансформації героїв у традиційному романі проходять різними стадіями зовнішніх і внутрішніх конфліктів, соціальними випробуваннями, моральним вибором тощо, то на прикладі Джінг-Хай ми бачимо зовсім протилежні процеси. Вона поступово втрачає будь-які ознаки звичної для нас психологічної персонажності й ніби зовсім виходить за межі світу людей, що робить з неї когось майже недоступного для раціонального сприйняття й пояснення. Відбувається поступова метаморфоза, яка немає нічого спільного з традиційними перетвореннями, що мали місце від античності до Ф. Кафки, оскільки триває трансформація, виражена істотно відмінним характером. Вона маркована онтологічним змістом, у яких вона себе дедалі більше ототожнює з рослиною. Вважаємо, що цей мотив є одним із найоригінальніших у тексті, бо стає альтернативою людського існування як такого й протистоїть агресії, насильству, владі.

Під кутом літературознавчої призми такі модифікації наближають персонаж Джінг-Хай до архетипних фігур, що дає змогу вибудувати такий образ, який водночас нагадує як міфічного персонажа в центрі особистісних радикальних метаморфоз, так і глибоко сучасну людину, яка колапсує під тиском відповідальності, що лягає на її плечі. Поєднання метафізичного

та буденного й створюють унікальне сюжетне напруження роману.

Не менш важливу роль у творі відіграє тілесність, так як саме через неї читач має можливість відслідковувати зміни й процеси становлення Джінг-Хай. Тіло перетворюється на головний інструмент оповіді: відмова від їжі, втрата ваги, мовчання, проєкційний психосоматичний біль роблять із її тіла текст, що часто перепрочитується. Суб'єктність Джінг-Хай існує в постійній двозначності, бо вона водночас слабка і сильна, жертва і бунтарка, нормальна і психічно хвора, *частинка* й *хвиля*. Для читача до кінця лишається незрозумілим, чи героїня є проявом психічного розладу й шизофренії, чи радикальною формою духовного прозріння. Навіть сам фінал роману так і не втамовує відчуття незавершеності. Джінг-Хай не повертається до звичного життя, стадія *ретериторіалізації* не настає, вона немов так і залишається в режимі *хвилі*. Заразом і з тим героїня демонструє одну принципову відмінність, що відрізняє її від героїнь-попередниць, таких як пані Боварі Г. Флобера чи Нора Г. Ібсена тощо. Якщо класичні персонажі в різний спосіб відстоюють своє право жити власним життям, то Джінг-Хай взагалі ставить під сумнів цю потребу, саму необхідність бути частинкою цього світу. У такий спосіб Хан Канг не просто створює психологічний портрет героя, а відтворює цілу складну модель епохи, у межах якої суб'єкт зазнає такого рівня перенасичення соціальними та культурними впливами, що фактично стає заручником реальності і понад усе прагне свободи й іншого способу *буття*.

Отже, інтерпретація образу Джінг-Хай як персонажа-символу, персонажа-метафори, жертви, пророчої постаті або людини, що втратила зв'язок із реальністю, залишається відкритою та залежить від читацького сприйняття.

Висновки. Імпульс, що став основою твору, який через десять років після публікації було перекладено багатьма мовами світу та відзначено найпрестижнішими літературними нагородами, виявився водночас напрочуд простим і метафізично всеохопним: *прагненням стати рослиною, позбувшись усього людського*, про що неодноразово зазначала в інтерв'ю сама авторка. Текст «*Вегетаріанки*» зіштовхує дві вимірності – життя як форму та життя як

потенційність, бо *бути* – означає не лише жити, а й неодмінно *бути кимось*: мати стать, ім'я, роль, функцію, статус, бути вписаним і впізнаним іншими. Тоді як спроба Джінг-Хай вийти з режиму *означування*, необхідності бути кимось вимагає відмови від усіх можливих форм, усього того, що робить існування соціально можливим, але й zarazом нестерпно обмеженим та замкненим. Здавалося б, що для такої радикальності потрібно якийсь фундаментальний жест, який виправдав би цей злам. Однак зовсім ні, бо сам соціум з усіма його нормами та правилами, ідеалами *нормальності* і є тим повільним механізмом стирання суб'єкта. Це ціла система, яка не руйнує раптово, а виснажує неквапливо через *інтеріоризацію* безкінечних вимог відповідати стандартам й *бути, як усі*. Сьогодні суб'єкт формується не через драму й привселюдне покарання, а через тиху, майже невидиму дисципліну *нормальності*. На нашу думку, текст не стільки про божевілья й патології, як про те, що може статися із суб'єктом, який надто довго житиме в цьому режимі всевідповідності. Історія про те, наскільки гіпертрофовано глибоко людина здатна через хвилюватий колапс інтегруватися в соціальні норми й тотально паралізувати й втратити здатність відчувати себе, запускаючи приглушену форму внутрішнього розпаду. Джінг-Хай здається спершу ідеальним суб'єктом: непомітна, слухняна, правильна. І сама відмова від м'яса не виглядає як бунт, задекларована позиція, а як відчайдушний підсвідомий жест опору на рівні тілесності, що є базовим рівнем, з якого починає конструюватися індивід. Тіло – це далеко не лише про біологію й фізіологію, а про те, куди соціум закарбовує себе найглибше через харчування, поведінку і спосіб існування в просторі. Зважаючи на це, відмова від їжі – це зречення бути *частинкою* загальноприйнятого порядку, де навіть найінтимніші аспекти життя регулюються нормою і *як треба*. Саме цим індивідуальний вчинок героїні оголює глибинні структури влади, які не дозволяють існувати тому, що не вписується в її категорії, бо те, що не пояснюється, паталогізується. Суспільство перетворює Джінг-Хай на об'єкт діагнозу, виправлення, контролю, бо її неможливо більше описати у звичних категоріях. Вона не дружина, пацієнтка чи об'єкт бажання, то що

ж тоді? Вона вислизає навіть із мовних структур і поступово перестає бути відхиленням, стає *невизначеністю*, зникає як суб'єкт. Однак тут постає якісно інше запитання: чи стала вона справді вільною? Але текст лишає нас без відповіді, у якійсь філософсько-радикальній парадигмі. У межовій зоні *до/післясуб'єктності*, яка не каже, чи існує щось за межами я взагалі, чи є там те, що гарантує цілісність та сенс. Тому це не історія про визволення і феєричне перевтілення, а радше про межу, до якої може дійти людина, якщо її суб'єктність побудована винятково на запитах інших. Це яскравий приклад того, як надмірна нормалізація не стабілізує, а руйнує. У певний момент суб'єкт може просто не витримати власної форми.

Перед нами художній твір, що став своєрідним екзистенційним експериментом, який виводить читача за межі усталених схем мислення, у якому суб'єкт не даність, а крихка конструкція, яка може витримувати лише певний рівень напруги. І, можливо, найтривожнішим тут є питання, *як жити так, щоб не зникнути*, щоб не прокинутися одного дня в ситуації, де

єдиною відповіддю на внутрішню порожнечу стане абсурдне перевертання себе догори дригом у надії на якесь ілюзорне переродження.

Роман актуалізує проблему взаємозв'язку між любов'ю до себе, любов'ю до світу та внутрішньою цілісністю особистості, натякаючи на те, що втрата цих орієнтирів може призвести до поступового розпаду суб'єктності. Водночас твір не вибудовує ієрархії між любов'ю та розпадом, репрезентуючи їх як взаємопов'язані екзистенційні стани, кожен із яких набуває значущості в певний момент людського існування. Така інтерпретація перегукується з ідеєю множинності та суперечливості людського буття, у якому протилежні начала можуть співіснувати одночасно.

Перспективи подальших досліджень у межах запропонованої концепції відкривають широкий міждисциплінарний горизонт, де цікавими можуть бути дослідження тілесності як межі суб'єктності; переосмислення *постсуб'єктного* стану; розгортання квантової метафорики в більш теоретично обґрунтований концептуальний інструмент.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кант І. Критика чистого розуму / пер. з нім. І. Бурковського. Київ : Юніверс, 2000. 504 с.
2. Фрейд З. Я і Воно / пер. з нім. Київ : Основи, 2003. 160 с.
3. Хан Канг. Вегетаріанка. Київ : ТОВ Видавнична група КМ-БУКС, 2016. 175 с.
4. Гегель Г. В. Ф. Феноменологія духу / пер. з нім. П. Тарашука. Київ : Основи, 2004. 548 с.
5. Bourdieu, P. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge : Harvard University Press, 1984. 640 p.
6. Bourdieu, P. *The Logic of Practice*. Stanford : Stanford University Press, 1990. 333 p.
7. Deleuze, G., Guattari, F. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* / transl. by B. Massumi. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1987. 716 p.
8. Derrida, J. *Margins of Philosophy*. Chicago : University of Chicago Press, 1982. 329 p.
9. Derrida, J. *Writing and Difference*. Chicago : University of Chicago Press, 1978. 446 p.
10. Descartes, R. *Meditations on First Philosophy*. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. 100 p.
11. de Broglie, L. *Research on the Theory of the Quanta*. Annales de la Fondation Louis de Broglie, 1925/2004. 65 p.
12. Foucault, M. *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. New York : Pantheon Books, 1977. 333 p.
13. Freud, S. *The Ego and the Id*. London : Hogarth Press, 1961. 80 p.
14. Jaspers, K. *Philosophy. Vol. 2: Existence* / transl. by E. B. Ashton. Chicago : University of Chicago Press, 1970. 236 p.
15. Krishnamurti, J. *Freedom from the Known*. New York : Harper & Row, 1969. 128 p.
16. Krishnamurti, J. *The First and Last Freedom*. New York : Harper & Row, 1954. 288 p.
17. Lacan, J. *The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis* / ed. by J.-A. Miller. New York : W.W. Norton, 1978. 290 p.
18. Maharaj, N. *I Am That: Talks with Sri Nisargadatta Maharaj* / ed. by M. Frydman. Mumbai : Chetana, 1973. 531 p.
19. Maharaj, N. *Prior to Consciousness: Talks with Sri Nisargadatta Maharaj*. Durham : Acorn Press, 1985. 136 p.

REFERENCES

1. Kant, I. (2000). *Krytyka chystoho rozumu* [Critique of Pure Reason] (I. Burkovskyy, Trans.). Univers. [in Ukrainian].
2. Freud, Z. (2003). *Ia i Vono* [The Ego and the Id]. Osnovy. [in Ukrainian].
3. Han Kang. (2016). *Vehetarianka* [The Vegetarian]. KM-BUKS. [in Ukrainian].
4. Hegel, G. W. F. (2004). *Fenomenolohiia dukhu* [Phenomenology of Spirit] (P. Tarashchuk, Trans.). Osnovy. [in Ukrainian].

5. Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Harvard University Press. [in English].
6. Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Stanford University Press. [in English].
7. Deleuze, G., & Guattari, F. (1987). *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* (B. Massumi, Trans.). University of Minnesota Press. [in English].
8. Derrida, J. (1982). *Margins of Philosophy*. University of Chicago Press. [in English].
9. Derrida, J. (1978). *Writing and Difference*. University of Chicago Press. [in English].
10. Descartes, R. (1996). *Meditations on First Philosophy*. Cambridge University Press. [in English].
11. de Broglie, L. (1925/2004). *Research on the Theory of the Quanta*. Annales de la Fondation Louis de Broglie. [in English].
12. Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Pantheon Books. [in English].
13. Freud, S. (1961). *The Ego and the Id*. Hogarth Press. [in English].
14. Jaspers, K. (1970). *Philosophy*. Vol. 2: *Existence* (E. B. Ashton, Trans.). University of Chicago Press. [in English].
15. Krishnamurti, J. (1969). *Freedom from the Known*. Harper & Row. [in English].
16. Krishnamurti, J. (1954). *The First and Last Freedom*. Harper & Row. [in English].
17. Lacan, J. (1978). *The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis* (J.-A. Miller, Ed.). W.W. Norton. [in English].
18. Maharaj, N. (1973). *I Am That: Talks with Sri Nisargadatta Maharaj* (M. Frydman, Ed.). Chetana. [in English].
19. Maharaj, N. (1985). *Prior to Consciousness: Talks with Sri Nisargadatta Maharaj*. Acorn Press. [in English].

Y. D. KRIUKOVA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Natural Sciences and Mathematics,

Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine

E-mail: krjukowajuli@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7769-340>

BEYOND THE SELF: BETWEEN DISINTEGRATION AND BECOMING OF SUBJECTIVITY ON HAN KANG'S THE VEGETARIAN

The paper develops an interdisciplinary approach to understanding of subjectivity in Han Kang's *The Vegetarian*, a case study of a novel by the South Korean Nobel prize laureate. The major issues explored in the novel and in the article go far beyond the boundaries of individual psychology and extend to the very possibility of subjectivity in contemporary society. *The Vegetarian* is a multilayered palimpsest of meanings, cultural and symbolic layers that comprises feminist perspective, affect theory, critique of power structure, which form human personality, phenomenology of embodiment, posthumanistic concerns, etc. Such textual multivectorality and perspectivism give possibility to expand the interpretive field that includes approaches of literary, philosophical and scientific nature that shape as both a narrative of the progressive dissolution of a socially constructed self and an exploration of radical forms of subjectivity located beyond the usual structures governing human life. The article therefore raises the question of power configuration and how language, social practices, norms can define the personality and those factors and influences contributing to the internal destabilization, overload, and collapse of subjectivity.

The relevance of this article is determined by its critical reconsideration and deconstruction of conventional conceptualizations of who subject is and enables its conceptualization not merely within a socio-disciplinary framework, but also as a number of liminal processes that destabilize the established social binary of norm and deviation. Consequently, this raises the question of describing the subject, which is ambiguous and shows other perspectives of being. **The scientific novelty** of the study lies in introducing a specific analytical framework of dual ontology where subject is considered as a social-disciplinary product and open multiplicity that goes beyond fixed norms and roles. In this regard, the research introduces a novel understanding of quantum theory ideas that gives fruitful metaphorical framework which maximize the subject understanding from static unit to the dynamic system which collapses under the influence of observation and the environmental structures. It is assumed that a subject can exist in two modes: as a particle and as a wave. It is argued that society serves as a switching mechanism between various modes of existence and as a constant measurement device that shapes subject's social profile.

The aim of this article is to describe a subject as a multiple, dynamic, elusive formation through the lens of socio-critical, existential, post-modern, apophatic, quantum perspective which enables a polyphonic interpretative space for understanding the protagonist's transformations.

The methodological aspect of the study is interdisciplinary in nature that combines the poststructuralists analysis, philosophy of existence, as well as the metaphorical framework of quantum physics, including the notions of the quantum field, superposition, wave interference, wave-particle duality, and other quantum phenomenon.

Based on the results of the study, **it can be concluded** that a subject in Han Kang's novel *Vegetarian* is a complex, multidimensional formation with no stable essence or status. The protagonist is a constant transition between states where an ongoing struggle takes place between inner experience and external forces of normalization. Yeong-hye's character raises one of the fundamental questions in contemporary thought: is it possible to remain a subject in a reality where the body, identity, and desire are constantly shaped and controlled by social institutions.

Key words: subject, norm, society, pathology, boundary situation.

Дата першого надходження статті до видання: 10.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026